HET VOORUITZICHT

Foto's Ton Broekhuis, tekst Eddie Marsman

Niets ongrijpbaarder dan een geur. Om over te schrijven wel te verstaan.

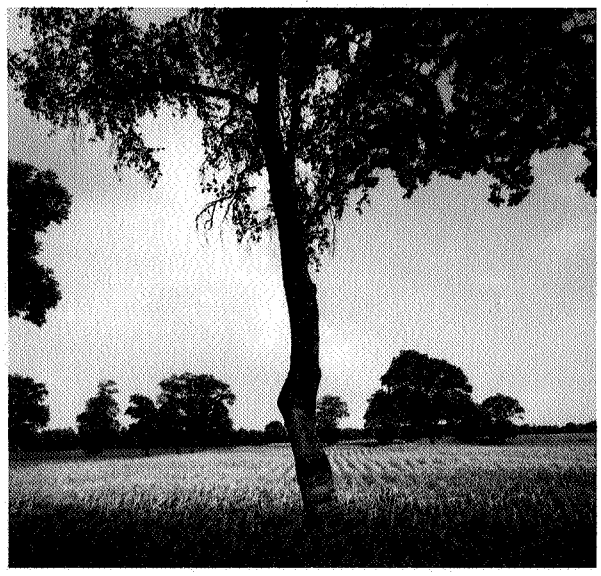

Een voorbeeld dan maar: de winkel van Bustra, op de hoek van de Eerste Saskia Dwarsstraat in Leeuwarden. Een groene garagedeur en twee hoge ramen en daaromheen genoeg muur om eindeloos een bal tegen aan te trappen. Vond ik. De ingang was op de hoek, boven een stenen trapje dat één tree telde. Achter de deur bestond de wereld uit stroopsoldaatjes, uit bonen en suiker en meel in blik, uit hoog opgetaste glazen potten en bruine papieren zakken die aan een touwtje hingen. De toonbank was van hout. Er stond een weegschaal op met koperen gewichtjes, net poppetjes. En daarachter stond Bustra. Hij was klein, droeg een zwarte hoornen bril en had altijd zijn hoed op. Hij rookte sigaren van Elisabeth Bas. Pafferig, is het woord dat me te binnen schiet nu ik me hem voor de geest haal.
Stookte hij sudderlappen op een petroleumstel? Ik geloof het graag. Rook zijn winkel naar de kelder onder het huis van mijn grootouders? Het zou me niks verbazen. Ik kan het achteraf met de beste wil van de wereld niet meer ontleden. Maar ik herinner me scherp dat ik jaren later in Sint Annaparochie zijn winkel nog eens ben binnengestapt.

Van die winkel in Sint Annaparochie naar een paar hektare open veld vlak achter Mussel. Gelig, kniehoog gras met hier en daar een slootje en een denkbeeldig pad. Boven het gras hangt vaag maar onmiskenbaar een geur die doet denken aan rottende aardappelen. De geschiedenis maakt haar aanwezigheid hier kenbaar: het zijn voormalige vloeivelden van AVEBE.
'Een geur die doet denken aan' schreef ik net, en eigenlijk klopt dat dus niet. Want wat ik ruik doet me daar helemaal niet aan rottende aardappelen denken. Het doet me denken aan de leegstaande aardappelmeelfabrieken die ik jaren terug in grote getale bezocht. En daar rook het niet naar rottende aardappelen. Daar hingen hooguit nog de restanten van die geur, die zelf weer een tot nieuwe geur waren geworden door zich te mengen met schimmel, houtrot, modder en duivestront.
Waarom schreef ik dat dan op, dat van die rottende aardappelen? Omdat ik dacht: dat zal wel herkenbaar zijn. Want zodra je over geuren schrijft, dan moet iets altijd ruiken naar iets anders. Maar weet ik veel. Ik heb het zelf nooit zó geroken, dus kan het er alleen maar zo neerzetten, ontdaan van alle vreugde of bitterheid die het voor een ander kan hebben.
Ik kan alleen maar schromelijk tekort schieten, ik weet het. Daarom begon ik over die winkel, om te laten zien dus dat ik best wel weet dat iets altijd ruikt naar vroeger.

Die oude vloeivelden zijn omzoomd met akkers vol maïs. Je zou er zo aan voorbijgaan. Net vroeger dus: aan het zicht ontrokken.
Trouwens, nu ik daar zo bij stil sta: hoe ruikt maïs eigenlijk?